

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه زینب (س)

شهرستان یزد

موضوع

راههای کسب اخلاص

استاد راهنما: رئیسی

پژوهشگر

فاطمه مزیدی شرف آبادی

کد ملی : ۴۴۳۱۷۳۶۷۰۰

کد طلبگی : ۹۴۱۲۲۱۱۷۷۹

دی ۱۳۹۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه زینب (س)

شهرستان یزد

موضوع

راههای کسب اخلاص

استاد راهنما: رئیسی

پژوهشگر

فاطمه مزیدی شرف آبادی

کد ملی: ۴۴۳۱۷۳۶۷۰۰

کد طلبگی: ۹۴۱۲۲۱۱۷۷۹

دی ۱۳۹۵

چکیده :

از راههایی که برای رسیدن به اخلاص بیان شده می توان به راه علمی و عملی پرداخت که تلاش برای کسب علم در جهت خود شناسی و تفکر به عظمت پروردگار و توجه به نعمتهای او و شناخت جهان هستی و ارزش یا بی ارزشی دنیا و همگی در راههای علمی قابل بررسی می باشد و جهاد با نفس، چگونگی انجام اعمال و اذکار و بررسی مرز اخلاص و ریا و در راه عملی کسب اخلاص قرار می گیرد .

در جامعه تعداد قابل ملاحظه ای افراد وجود دارند که به عبادات و انجام اعمال تکلیفی خود پایبند هستند و در قبال تشکر از خدا در برابر نعم و رسیدن به وعده های پروردگار در انجام وظایف و فرایض خود کوتاهی نمی کنند . ولی عده ای به خاطر نداشتن شناخت کافی از خود و دلیل وجود آفرینش جهان هستی و راههای رسیدن به اخلاص ، عبادات چندین ساله خود را از بین برده و زادو توشه ی برای خود نمی توانند از این جهان برچینند .

برای اینکه خلوص عملی با ریا مخلوط نگردد و آن را از بین نبرد باید به عواملی که می تواند به دست یابی اخلاص کمک کند آشنا شد تا انسان با شناخت هدف آفریتش خود و جهان هستی به بهترین نقطه کمال و مقام ربوبیت دست یابد .

کلید واژه : اخلاص ، ریا ، عجب ، حبط

دنيا مقطع كوچكى از زندگى است كه انسان با حيات در اين جهان مى تواند بهترين يا بدترين زادو توشه را براى آخرت خود برچيند . با تلاش و تفكر و تحصيل علم مى توان به دليل آفرينش جهان و نعمتهايش توسط خداوند براى انسان پى برد و به پاسخ اين سوال رسيد كه چرا اين نعمت براى انسان قرار داده شده است و هدف از آفرينش خود انسان چه بوده است ؟ وقتى توانستيم به خود شناسى برسيم و حكمت به وجود آمدن خود، ادامه زيست و نسل را دريافتم ، زندگى از پوچى و بى هدفى رهاى مى يابد و به يك زندگى هدف دار و سعادتمند تبديل شده كه تنها و تنها خداوند را حاكم جهان هستى مى بيند و براى جلب رضايت و كسب خشنودى او با خلوص كامل از هيچ كار و عملى دريغ نمى نمايد نفس انسان ضعيف است و با تمرين و شناخت و تربيت روح مى توان آن را به بالاترين مرحله خلوص و درجه ايمان دعوت كرد. كه در اين راه بايد مرز بين خلوص و رياء را دريافت تا انسان بازيچه ي دست شيطان نگردد. يكي از مشكلاتى كه بندگان در بندگى خود به آن دچار مى شوند همين مسئله رياء در عمل است كه چون مرز تشخيص آن با اخلاص سخت است بايد راههاى را برگزيد تا اين مرحله را پشت سر گذاشته و به خلوص نيت دست يافت . بزرگترين دشمن انسان نفس است كه با مهار و لگام كردن آن مى توان به جهادى بزرگ رسيد و ما انسانها به خصوص جوانان تا به خود سازى نرسيم عبادتمان در لبه پرتگاه نابودى يا قبولى قرار دارد پس انجام اعمال در پنهانى و خفا و ذكر و مناجات با پروردگار و تفكر در عظمت و توجه به نعمت هاى پروردگار شناخت اخلاص و رياء كه همگى در رسيدن انسان به شناخت خود و انتخاب راه سعادت و رستگارى با خلوص نيت نقش بسزايى را خواهد داشت ، مى توان به بهترين انتخاب دست زد .

او نفع و ضرر برسانند و این تنها به دست خداوند است و دچار ریا و نفاق نشود باید مدتی از قلب و اعمال و رفتار خود مواظبت کرده و هرگونه عملی، که شبهه ریا هم در آن است را ترک کند و اگر می بیند که واجبات را به صورت آشکارا نمی تواند خالص انجام دهد در پنهانی به آنها بپردازد با اینکه مستحب است که آشکارا صورت پذیرد ولی اعمالی مانند شرکت در نماز جمعه و جماعت و مراسم حج و اعمال دسته جمعی را ترک نکند .

۶-۲- کناره گیری از اشرار :

دوستان و معاشران و همنشینان در سعادت و شقاوت انسان تاثیر فوق العاده ای دارند . نه تنها اخلاق و رفتار افراد را تحت تاثیر قرار می دهند ، که در شکل گیری عقاید آنها موثرند . مخصوصاً در عصر و زمان ما که نشر و دعوت به فساد از طریق دوستان ناباب به شدت رو به گسترش است و یکی از سر چشمه های اصلی انواع انحراف را تشکیل می دهد . در بعضی از آیات قرآن بیان شده که ستمگران در قیامت ، نخست از ترک رابطه با پیامبر شدیداً اظهار تاسف می کنند و سپس از ایجاد رابطه با افراد آلوده و فاسد ، و بعداً با صراحت عامل اصلی گمراهی خود را دوستان آلوده . منحرف معرفی می کنند ! و حتی تاثیر آن ها را بالاتر از تاثیر پیامهای الهی (البته در بیمار دلان) می شمردند. و قرآن دوستان بد را جزو شیاطین انس به حساب آورده است . (هاشمیان ، همتیان ، ۱۳۸۹، ص ۳۵)

قرآن کریم می فرماید : « وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَا وَيْلَتَىٰ ۖ لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ۚ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾ » ؛ و روزی است که ستمکار دستهای خود را می گزد [و] می گوید: «ای کاش با پیامبر راهی برمی گرفتم» ﴿۲۷﴾ ای وای، کاش فلانی را دوست [خود] نگرفته بودم ﴿۲۸﴾ او [بود که] مرا به گمراهی کشانید پس از آنکه قرآن به من رسیده بود.» و شیطان همواره فروگذارنده انسان است ﴿۲۹﴾ (فرقان، ۲۷-۲۹)

در بررسی تفسیر آیه ، انسان به این موضوع پی می برد که عامل بدبختی انسان همنشینی با دوستان گمراه و ناخالص می باشد که برای رسیدن به رستگاری حقیقی باید به افراد اطراف انسان و تاثیر آن ها بر زندگی و بندگی غافل نبوده تا پشیمانی به دنبال نداشته باشد .

نتیجه گیری:

زمانی که انسان بتواند درک کند که هدف از آفرینش او چه بود است ، سعی در رسیدن به نقطه ی کمال خود داشته باشد از پوچی دور گشته و وجود خود را با ارزش می داند و به این مهم می رسد که تنها خالق هستی خداوند است و همه چیز به دست و اراده او صورت می پذیرد . پس با نهایت اخلاص و خلوص نیت در بندگی چنین معبودی با جان و دل قدم بر می دارد و با تفکر در نعمتهایی که خداوند به او هدیه نموده، به این موضوع پی می برد که این جهان و نعمتهایش بیهوده آفریده نشده و همه برای تکامل انسان ها در مسیر بندگی و اطاعت معبود باید به کار گرفته شود .

نعمتهای خداوند را به صورت متصل و منفصل از آن ها بهره می بریم که متصل شامل وجود خود ما و اجزای بدن ماست و منفصل شامل شب و روز و خورشید و ستاره و ماه.....می باشد که اینها نعمت های ظاهری و مادی است و معنوی هم شامل روح و عقل ، استعداد و هوش و قلب که جزو متصل ها می باشد و نعمتهایی همچون نبوت و امامت و فقاقت و قرآن و حدیث جزو منفصل معنوی می باشد .

وظیفه ی ما در برابر این نعمتها به دست آوردن علم اجمالی نسبت به آنها و هزینه و مصرف کردن برای رسیدن به وطن اصلی که ملکوت می باشد است . دنیا مقطعی از زندگی است که به لحاظ زمانی بخش کوچکی از زندگی انسان را تشکیل می دهد و حیات جاوید انسان در سرای آخرت است. پس هنگامی که انسان به شناخت خود و هدف آفرینش دست یافت از حیرت و سرگردانی بیرون آمده و با خلوص سعی در پیمودن صراط مستقیم را دارد . نفس انسان در ابتدای تولد ضعیف ، بسیط و بی رنگ است و فاقد توانمندیهای مشخص ، به مرور زمان ، توانایی های مختلفی را کسب می کند . به کرامت نفس و عظمت این خلقت بزرگ الهی آشنا شده و به تربیت روح در رسیدن به نفحات ربانی از طریق مقابله با هوا و هوسهای نفسانی و شهوانی تلاش می نماید و ایمان دارد که خداوند آنان را که قلبی پاک و درخشان دارند ، هدایت می کند و پاداشی که وعده داده که همان بهشت برین است، دست خواهد یافت . زرق و برق دنیایی فریبنده ، یکی از موانعی است که بر سر راه تکامل انسان در رسیدن به اخلاص قرار دارد . زمانی می توان از این سراب عبور کرد و غرق نشد که تلاش در دنیا را با تلاش برای رسیدن به دنیا یکسان ندانست .

کار و تحصیل یا عباداتی که انسان انجام می دهد، رمز صحیح بودنش آن است که فقط برای پرودگار بجا آورده شود و اگر ذره ای با نیت دیگری مخلوط گردد، نا مطلوب شده و مستحق کیفر خدا خواهد بود . چون رنگ عجب و ریا را به خود خواهد گرفت و خلوص در آن نقشی ندارد. گاه انسان چندین سال تلاش و عبادت می کند ولی به خاطر خالص نبودنش، بدترین جایگاه را برای خود رقم می زند مانند شیطان .

نفس از دشمن ترین دشمنان انسان است . نفس اماره همواره امر به بدی می کند و از جهاد با نفس به بزرگترین جهاد ها یاد شده است . کسی که بتواند نفس اماره را کنترل کند، دیگر شیطان نمی تواند با او کاری داشته باشد، مثل اسب چموشی که دهنه شده است .

نفس هر لذتی که از دنیا ببرد اثری از آن در دل باقی می گذارد و سبب دل بستگی به دنیا می شود ، هر چه این لذت ها بیشتر باشد تعلق قلب به دنیا بیشتر می شود . کسی که روی دلش به آخرت باشد و بخواهد امور دنیا و کارهای سخت آن ، در نظرش حقیر و آسان شود، دنیا را محل گذر دانسته و فقط برای تربیت و پرورش روح خود مورد استفاده قرار می دهد و با ادعیه و مناجات و یاد قیامت و تکرار آیات خداوند، اطاعت و عبادت خود را برای خداوند خالص نموده و در برابر او سر تسلیم فرود می آورد و راضی به رضایت پروردگار است و بدن و جمال و اموالش را درجهان هستی امانتی از جانب خداوند می داند که باید با استفاده از آن به بهترین وجه و به بالاترین نقطه کمال دست یابد .

مخلصان لازم نیست که عالم باشند ، افراد بی سوادی هستند که در امور مخلصانه برخورد می کنند. و بعضی هم عقاید و اعمال خود را اظهار می کنند تا به دینداری و تدین مشهور شوند که دچار ریا در عمل می شوند، که نه تنها اخلاص نداشته بلکه قلب آنها جایگاه شیطان است . یکی از طرق درمان ریا این است که انسان تلاش برای پنهانی نگاه داشتن عبادات و حسنات خود کند و به هنگام عبادت در را به روی خود ببندد، مگر نمازجماعت و جمعه و اعمال دسته جمعی مانند حج . و نیز انفاق و انجام کارهای خیر دیگر را سعی بر کتمان آن نماید تا تدریجاً عادت کند ، و از همنشینی با دوستان گمراه و نا خالص دوری گزیند که باعث شقاوت و بدبختی انسان هستند و بالعکس دوستانی که در قلب خود خلوص داشته و از ایمانی قوی برخوردار هستند ، بدون شک در سعادت و رستگاری انسان موثر خواهد بود .

- قرآن کریم
- طباطبائی محمدحسین، (۱۳۷۴)، تفسیر المیزان، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم دفتر انتشارات اسلامی
- موسوی الخمینی، سیدروح الله، چاپ پنجاه و هفتم، (۱۳۸۹)، شرح چهل حدیث، تهران، موسسه نشر و تنظیم آثار امام خمینی (ره)
- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، (۱۴۰۳ ق)، بحار الأنوار، مصحح: جمعی از محققان، بیروت، ناشر: دار إحياء التراث العربی
- کلینی، محمد بن یعقوب، مترجم: مصطفوی، سید جواد، چاپ اول (۱۳۶۹ ش)، أصول الکافی، تهران، ناشر: کتاب فروشی علمیه اسلامیة
- لويس معطوف، ترجمه محمد بند ریگی - چاپ ششم (۱۳۸۶)، فرهنگ المجد عربی به فارسی، جلد ۲، تهران، انتشارات تهران)
- افرام البستانی، فواد، ترجمه، بند ریگی، محمد (۱۳۸۲)، فرهنگ المعجم الوسیط (عربی - فارسی)، قم، چاپ قدس
- اداره تبلیغات نمایندگی ولی فقیه در سپاه، چاپ دوم، (۱۳۸۶)، معنویت، اداره تبلیغات
- نراقی، ملا احمد، چاپ هشتم، (۱۳۹۴)، معراج السعاده، قم، تا ظهور
- نیلی پور، مهدی، چاپ سوم پائیز (۱۳۸۶)، بهشت اخلاق، قم، موسسه تحقیقاتی حضرت ولی عصر (عج)
- هاشمیان سید حسین، همتیان علی اصغر، چاپ اول، ۱۳۸۹، آیات اخلاقی، زیر آیت الله مکارم شیرازی - قم - انتشارات امام علی ابن ابی طالب (ع)
- جمعی از نویسندگان، زیر نظر مهدی علیزاده، (۱۳۹۰)، اخلاق اسلامی مبانی و مفاهیم، قم: دفتر نشر معارف.
- ره پیک، حسن، چاپ دوم، (۱۳۹۵)، اخلاق بندگی، تهران، نشر خرسندی
- طاهر زاده، اصغر، چاپ ششم، (۱۳۸۷)، آشتی با خدا از طریق آشتی با خود راستین، اصفهان، لب المیزان

- شریفی عنایت الله ، چاپ اول بهار ۱۳۹۰، اخلاق زندگی ، قم ، انتشارات چهل چراغ
- محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق) ، ترجمه، حسن زاده، صادق، چاپ هشتم (۱۳۸۸)، قم ، انتشارات ارمغان طوبی
- محمدی ری شهری، محمد، (۱۳۸۶)، مترجم، شیخی حمیدرضا، میزان الحکمه، قم، نشر دارالحديث
- پسندیده، عباس ، چاپ دهم (۱۳۹۰)، رضایت از زندگی ، قم ، دارالحديث.
- دهقان مرندی ، شیخ اسماعیل , پائیز (۱۳۷۱)، عوامل سعادت و هلاکت ، تبریز ، انتشارات احرار
- ابن بابویه، محمد بن علی محقق / مصحح: لاجوردی، مهدی، (۱۳۸۷)، عیون أخبار الرضا علیه السلام، تهران، نشر جهان
- اربلی، علی بن عیسی، محقق / مصحح: رسولی محلاتی، سید هاشم، (۱۳۸۱ق)، كشف الغمة فی معرفة الأئمة ط - القديمة، تبریز، بنی هاشمی
- کرامتی مشکینی، مرتضی، چاپ اول (۱۳۹۲) اسوه اخلاق (مقدس ثانی) ، قم ، سعید نوین
- قزوینی، ملا خلیل بن غازی، مصحح: درایتی، محمد حسین، (۱۳۸۷)، الشافی فی شرح الکافی ، قم، دار الحديث
- جوادی آملی عبدالله، چاپ پنجم آبان (۱۳۸۱)، حکمت عبادات ، قم ، مرکز نشر اسراء
- انصاریان ، حسین ، فرقانی ، قدرت الله ، (۱۳۹۵)، نعمت های الهی ، قم ، انتشارات دارالعرفان
- مظاهری ، حسین ، چاپ پنجم، (۱۳۷۱)، جهاد با نفس ، قم ، انجمن اسلامی معلمان قم
- واحد پژوهش انتشارات هنارس ، چاپ سوم ، ۱۳۹۰، مشهور خوبان ، قم ، انتشارات هنارس
- زمخشری، محمود بن عمر، محقق / مصحح: شمس الدین، ابراهیم، چاپ اول ، (۱۴۱۷ق)، الفائق فی غریب الحديث، بیروت ، دارالکتب العلمیة
- شخصی، م، چاپ اول (۱۳۹۴)، امانت خدا در زندگی ، یزد ، انتشارات توز و قلم
- انصاریان ، حسین ، چاپ اول (۱۳۹۵)، دنیا از منظر اولیاء، قم ، دارالعرفان
- امجدی ، بهنام ، (۱۳۸۹)، اخلاق و خود سازی ویژه جوانان، قم ، نسیم ظهور